

Utbildningsinspektion i Trehörningsjö skola och Gideå skola förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolorna	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt skolorna i Trehörningsjö och Gideå den 3 och 4 oktober 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen/läroplanerna och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion). Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Örnköldsviks kommun och respektive skola, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Trehörningsjö skola och Gideå skola intervjuades elever, personal, skolans rektor, elevhälsans personal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i olika årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolorna

Trehörningsjö skola	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	11
Skolbarnsomsorg	8
Förskoleklass	3
Grundskola	39

Gideå skola	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	43
Skolbarnsomsorg	23
Förskoleklass	13
Grundskola	82

Trehörningsjö skola och Gideå skola ligger inom Gideåälvens skolområde. Skolorna leds av en rektor och omfattar förskoleklass och årskurserna 1–6. Skolbarnsomsorgen är lokal- och verksamhetsintegrerad i skolorna. Skolorna är på varierande sätt organiserade i åldersintegrerade klasser. Personalen arbetar i arbetslag på båda skolorna.

Skolorna är byggda under 1950– tal. Under senare tid har Gideå skola byggts samman med ett aktivitetshus som byggts i Gideå, vilket inneburit att skolan har tillgång till bland annat en fin idrottshall. Lokalerna vid Trehörningsjö erbjuder generösa ytor. Båda skolorna har nära till naturen, vilket även nyttjas i undervisningen. Skolorna ligger sju respektive tre mil från Örnsköldsvik.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Trehörningsjö skola och Gideå skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektionen visar att båda skolorna erbjuder för det mesta en trygg lärandemiljö för eleverna där personalen känner alla elever. Särskilt vill inspektörerna lyfta att eleverna i Trehörningssjö arbetar i en trivsamt miljö vilket skapar goda förutsättningar för inläring. Skolorna arbetar aktivt med värdegrunds- och hälsofrågor.

Inspektionen visar att eleverna uppnår olika resultat vid nationella prov i årskurs 5 för läsåret 2005/2006. Endast fyra av tolv elever vid Gideå skola klarade nationella prov i årskurs. Vid Trehörningsjö skola klarade samtliga elever proven. Inspektörerna anser att det är viktigt att orsakerna till de dåliga kunskapsresultaten vid Gideå skola analyseras. Arbetet med att följa upp elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen behöver intensifieras på båda skolorna. Inspektionen visar att skolorna behöver förbättra sitt kvalitetsarbete genom att bland annat utveckla skolornas kvalitetsredovisningar.

Inspektörerna ser positivt på de olika initiativ som igångsatts för att utveckla den pedagogiska verksamheten. Inspektionen visar på att det är särskilt viktigt rektorn verkar för att öka den pedagogiska samsynen vid Gideå skola.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Elevens val vid genomförs inte vid Gideå skola (2 kap.19–20 §§ grundskoleförordningen).
- Hem- och konsumentkunskap genomförs inte vid Gideå skola (2 kap. 6 § grundskoleförordningen och bilaga 3 skollagen).
- Vid Gideå skola erbjuds ämnet musik som ett frivilligt ämne i vissa klasser. Ämnet musik är ett obligatoriskt ämne som ingår i timplanen (2 kap.6 § grundskoleförordningen och bilaga 3 skollagen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Kunskapsresultaten vid Gideå skola.
- Uppföljning och analys av elevernas samlade kunskapsutveckling.
- Elever och föräldrars kännedom om målen i alla ämnen.
- Pedagogisk helhet och samsyn vid Gideå skola.
- Säkerställande av elevers rätt till särskilt stöd vid Gideå skola.
- Elevinflytande vid Gideå skola.
- Skolornas kvalitetsredovisningar.
- Rektors uppföljning av fastställd timplan.
- Elevens val vid Trehörningsjö skola.
- Information om elevers rätt till modersmålsundervisning.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen/läroplanerna, de nationella kursplanerna.

Kunskaper

Trehörningsjö skola och Gideå skola genomför nationella prov i årskurs 5. Skolornas sammanställning av resultaten för läsåret 2005/2006 visar att eleverna i Trehörningsjö skola uppnådde goda resultat då samtliga elever klarade målen i ämnena svenska, engelska och matematik.

I Gideå skola visade sammanställningen att endast fyra av tolv elever klarade ämnesproven i svenska, engelska och matematik för läsåret 2005/2006. Inspektörerna anser att resultatet är oroande och att skolan måste analysera och följa upp resultaten.

Gemensamt för båda skolorna är att det inte genomförs systematiska analyser över tid av elevernas samlade kunskapsutveckling. Mål finns i svenska, engelska och matematik. Inspektionen visar dock att elever och föräldrar vid Gideå skola inte har en lika tydlig bild av målen som vid Trehörningsjö skola. Det saknas framskrivna mål i andra ämnen än svenska, engelska och matematik för båda skolorna. Elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen redovisas inte på ett systematiskt sätt. Inspektörerna vill understryka vikten av att följa elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen.

Inspektörerna bedömer att Trehörningsjö skola och Gideå skola behöver förbättra sitt arbete med att följa upp och analysera resultaten i samtliga ämnen. Skolledning och personal bör särskilt analysera orsakerna till de dåliga kunskapsresultaten vid Gideå skola. Inspektörerna saknar även en uppföljning och dialog kring elevernas studieresultat mellan Trehörningsjö skola, Gideå skola och Björna skola där eleverna börjar i årskurs 7.

Arbetet med att upprätta individuella utvecklingsplaner påbörjas i samband med de utvecklingssamtal som genomförs under höstterminen 2006. Inspektörerna har endast kunnat ta del av ett fåtal individuella utvecklingsplaner som dessutom inte är helt färdigställda. Utifrån det ringa materialet har inspektörerna svårt att uttala sig om kvalitén i dokumenten. Inspektörerna vill dock betona att den individuella utvecklingsplanen på ett konkret sätt skall beskriva vilka insatser skolan skall vidta för att eleven skall utvecklas i riktning mot strävansmålen.

Normer och värden

Under inspektionen framkommer att båda skolorna erbjuder en för det mesta trygg lärandemiljö för eleverna. Vid intervjuer berättar särskilt föräldrarna vid Trehörningsjö skola att de uppfattar skolan som trygg. Det förekommer lite skadegörelse vid skolorna. Vid Trehörningsjö skola genomförs enkäter kring elevernas trygghet, vilket tidigare även genomförts på Gideå skola. Inspektörerna saknar dock aktuella sammanställningar av resultaten.

Personalen vid skolorna beskriver att värdegrunds- och trygghetsarbetet är en naturlig del av det vardagliga arbetet och att det underlättas av skolornas småskalighet samt att alla känner alla. Skolorna har även arbetat med värdegrundsmaterial som exempelvis "Livsviktigt". Eleverna har dock inga tydliga minnesbilder av att de arbetat med materialen vilket inspektörerna tycker är en aning förvånande. Inspektörerna gör bedömningen att skolorna i de flesta avseenden arbetar på ett bra sätt med värdegrunden.

Föräldrarna vid Trehörningsjö skola uppger att personalen agerat mycket snabb och på ett bra sätt när kränkningar upptäckts på skolan. Inspektionen visar på en mer splittrad bild vid Gideå skola. Under inspektionen framkommer att det funnits situationer när skolan dröjt med att informera föräldrar när det uppstått kränkningar. Personalen vid Gideå skola berättar att skolan tidigare använt Färsta modellen, men att skolan idag har frångått den modellen och att föräldrarna numera informeras i ett tidigt skede när det förekommer kränkningar. Inspektörerna vill betona vikten av att föräldrar informeras skyndsamt när det uppstår kränkningar.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. Den 15 oktober 2006 trädde även nya bestämmelser i kraft som innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller.

Ett förslag på likabehandlingsplan har utarbetats inom rektorsområdet. Vid inspektionstillfället har planen ännu inte förankrats i verksamheterna. Förslaget på likabehandlingsplan kommer inom den närmsta tiden att remitteras ut till personalen inom verksamheterna för synpunkter. Det program mot kränkande

behandling som tidigare utarbetats vid skolorna motsvarar inte de krav lagen ställer på en likabehandlingsplan, vilket rektorn är medveten om.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Pedagogisk verksamhet

Trehörningsjö skola och Gideå skola arbetar med problembaserad skolutveckling (PBS) i enlighet med fastställda riktlinjer av Örnsköldsviks kommun. Det innebär kortfattat att personalen identifierar pedagogiska problemområden och att personalen därefter gör en analys av området som utmynnar i olika lösningförslag. Inspektörerna konstaterar att skolorna har påbörjat arbetet med PBS, men att det än så länge inte fått så stort genomslag i verksamheten. Det finns även en tydlig ambition hos skolorna att bedriva olika hälsofrämjande aktiviteter som en del av undervisningen.

På varje skola inom rektorsområdet finns en lärare som har en funktion som pedagogisk samordnare. Syftet med de pedagogiska samordnarna, är som framgår av namnet, att samordna och bidra till att driva den pedagogiska utvecklingen framåt inom rektorsområdet. Rektorer och pedagogiska samordnare inom rektorsområdet träffas regelbundet. En gång i månaden träffas all personal på skolorna för diskussion kring pedagogiska utvecklingsfrågor. Rektorn deltar i regel alltid vid dessa träffar. Ett konkret resultat av arbetet är bland annat extra satsningar på praktisk matematik och problemlösning inom matematik. Inspektörerna ser positivt på att det sker en kunskapsöverföring mellan skolorna eftersom inspektörerna ser ett behov av en ökad dialog mellan skolorna kring pedagogiska frågor för att öka måluppfyllelsen.

Inspektörerna anser att den pedagogiska verksamheten vid Trehörningsjö skola präglas av en tydlig struktur och en pedagogisk helhet. Det finns variationer och skillnader mellan pedagogernas sätt att undervisa, men det finns samtidigt en tydlig ”röd tråd” och ett bra samspel mellan lärarna. Elever berättar att de har bra lärare och att undervisningen är rolig. Föräldrarna uttrycker vid intervjuer även att de är mycket nöjda med den pedagogiska verksamheten.

Inspektörerna får en mer mångfasetterad och otydligare bild av verksamheten vid Gideå skola. Trots att personalen är organiserad i ett arbetslag får inspektörerna uppfattningen att det till största del är den enskilde läraren som styr den pedagogiska utvecklingen snarare än en gemensam pedagogisk tanke och vision. Inspektörerna vill betona att detta inte utesluter att det genomförs goda pedagogiska insatser av enskilda lärare. Inspektörerna vill även framhålla att det under intervjuer framkommer att det finns en medvetenhet hos personalen om behovet av en större pedagogiskt sammanhållen skola och att det finns påbörjade processer i syfte att åstadkomma en förändring. Inspektörerna vill betona att det är viktigt att detta arbete fortskrider och intensifieras.

Skolorna utför olika test, bland annat läs- och utvecklingsscheman för att upptäcka elevers behov av särskilt stöd. Det finns ett gemensamt tillvägagångssätt

inom skolområdet när behov av särskilt stöd har identifierats. Inom rektorsområdet finns olika stödjande funktioner inom elevhälsan som specialpedagoger, kurator, psykolog och skolsköterska. Arbetslagen inom rektorsområden har möjlighet att få stöd och hjälp av elevhälsans samlade kompetens efter att skolan gjort en ansökan. Elevhälsan kan även bistå lärarna vid upprättandet av åtgärdsprogram. Personalen på skolorna arbetar även med att stödja elevernas motoriska utveckling med ett särskilt program (MUGI- motorisk utveckling som grund för inlärning). Det finns även möjlighet för elever att få funktionsinriktad musikterapi av en utbildad musikterapeut. Till största delen ges det särskilda stödet inom ramen för klassen, men på Gideå skola görs även mindre gruppindelningar i bland annat engelska.

Elever och föräldrar i Trehörningsjö skola är mycket nöjda med det stöd som skolan erbjuder. Under inspektionen vid Gideå skola framkommer signaler från personal och föräldrar att det kan vara svårt för alla elever att få det stöd de behöver. I sammanhanget nämns särskilt att det i en del klasser läggs stor vikt vid eget arbete och att det finns elever som har svårt att klara av att strukturera sina studier. Inte minst framhålls att detta särskilt kan gälla för elever i behov av särskilt stöd och som inte är motiverade för skolarbetet. Inspektörerna anser att det är viktigt att personalen analyserar hur olika arbetssätt påverkar alla elevers möjlighet att nå målen och att de samlade effekterna av skolans stödinsatser följs upp och utvärderas.

Under inspektionen framkommer av att det i en av klasserna vid Gideå skola förekommer ett fenomen som kallas bonustimme. Det innebär att eleverna som klarat sin egen planering får möjlighet att under en timme i veckan ägna sig åt ett ämne som eleven är särskilt intresserad av. Samtidigt innebär detta att elever som av olika skäl har svårt att klara uppsatta mål inte får ta del av bonustimen. Utifrån läroplanens mål ställer sig inspektörerna tveksamma till vilket budskap som förmedlas via ett sådant system. Vid inspektionen framkommer även att skolan erbjuder en del elever ett så kallat bonusår efter årskurs 6. Syftet enligt rektorn är att elever som inte nått målen och därför bedöms få svårigheter i årskurs 7 skall genom att gå om ett år få möjlighet att nå målen. Enligt grundskoleförordningen får rektorn efter samråd med föräldrarna besluta att en elev inte skall flyttas, om det med hänsyn till elevens allmänna utveckling och i övrigt anses lämpligast för eleven. Inspektörerna vill betona vikten av att lösningen med ett så kallat bonusår inte får utvecklas till ett systematiskt system i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. En målrelaterad skola skall bedriva sin verksamhet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och får det stöd eleven behöver i sin utveckling.

Eleverna vid Gideå skola berättar att de till viss del kan påverka och planera sina studier med bland annat egen planering. Däremot uppger elever att de inte har klassråd eller liknande forum och att deras möjlighet att påverka skolan i stort är mycket begränsad. Inspektörerna bedömer att det finns skillnader mellan elevernas uppfattning om påverkansmöjligheter beroende på vilken lärare eleven har. Elevråd finns inte vid Trehörningsjö skola eller vid Gideå skola. Eleverna vid Trehörningsjö skola uppger dock att de tycker att de har stora möjligheter att påverka och att klassråden som finns på skolan är viktiga. Inspektörerna anser att det är viktigt att formerna för elevinflytandet utvecklas på Gideå skola.

I Trehörningsjö skola finns en aktiv samverkan mellan skola och föräldrar som berättigar uttrycket ”en skola mitt i byn”. Föräldrar har varit indelade i olika ansvarsgrupper och områden för att ytterligare utveckla skolan. I Gideå skola finns ett skolråd som bland annat representeras av föräldrar. Inspektionen visar dock att samarbetet mellan skola och skolrådet har utvecklats i en begränsad omfattning.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Trehörningsjö skola och Gideå skola ingår i Gideåälvens skolområde. Inom skolområdet finns en ansvarig områdeschef som leder och samordnar verksamheten inom skolområdet. En större omorganisation har genomförts i Örnsköldsviks kommun, vilket bland annat inneburit att tidigare rektorsområden slagits samman. Rektorn är ansvarig för skolorna samt två förskolor och har även ett uppföljningsansvar för ett föräldrakooperativ. Rektorn och pedagogiska samordnare från respektive arbetslag på enheterna bildar en ledningsgrupp. Inom skolområdet ordnas även träffar mellan pedagogiska samordnare enligt ett fastställt schema.

Rektorn har lång erfarenhet som skolledare och har rektorsutbildning. Efter den omorganisation som genomförts ansvarar rektorn för ett mindre antal skolor än han gjorde tidigare. Rektorn har sitt tjänsterum i Björna, men har som målsättning att besöka skolorna en gång i veckan. I den tidigare organisationen menar rektorn att han hade svårt att hinna vara delaktig i skolornas verksamhet, men att möjligheten nu är större. Frågor som rektorn särskilt vill driva för tillfället är matematik, att lärandemiljön i högre utsträckning anpassas till eleverna och hälsofrågor. Efter den relativt korta tid som gått efter omorganisationen har inspektörerna svårt att avgöra i vilken utsträckning rektorn lyckats driva de pedagogiska frågorna framåt. Däremot delar inspektörerna rektorns uppfattning om att förutsättningar för att vara pedagogisk ledare verkar bättre idag än i tidigare organisation.

Örnsköldsviks kommun har bestämt att kvalitetsredovisningar skall upprättas på skolområdesnivå. I flera avseenden befinner sig skolor därför i ett brytningskede mellan ett gammalt och nytt kvalitetssystem. Inspektörerna anser att detta blir tydligt i bland annat i skolornas kvalitetsredovisning. Utifrån skolornas befintliga kvalitetsredovisningar har inspektörerna svårigheter att få en bild av i vilken utsträckning skolorna når de nationella målen. Inspektörerna anser att det är viktigt att rektorn säkerställer att det på skolorna upprättas kvalitetsredovisningar som på ett tydligare sätt beskriver i vilken utsträckning de nationella målen har uppnåtts för utbildningen och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts (se även avsnittet om kunskaper).

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Personaltätheten vid Trehörningsjö skola är högre än kommungenomsnittet. Förhållandet är det motsatta vid Gideå skola. Personalen vid skolorna har lång erfarenhet och nästan alla har pedagogisk utbildning. Skolorna har även tillgång till personal inom elevhälsan som arbetar inom skolområdet.

Gideå skolas lokaler är utbyggda för att tjäna flera syften. Skolan har exempelvis en mycket väl anpassad idrottshall som kan användas för flera ändamål. Eleverna vid Gideå skola har även tillgång till en välutrustad datasal samt ett skolbibliotek som används i undervisningen. Trehörningsjö skola erbjuder generösa ytor som används flexibelt i undervisningen. Eleverna har även tillgång till ett mindre skolbibliotek. Båda skolorna har nära till fina naturområden som används i undervisningen och som en resurs i skolornas hälsoarbete. Inspektörerna bedömer att lokalerna i huvudsak är väl anpassade för den verksamhet som skolorna bedriver.

Rektorn uppger att det sedan tidigare finns en fastställd timplan som utgör underlag vid schemaläggning. Inspektionen visar dock att kontrollen och uppföljningen över hur tiden fördelas för att elevernas skall få den garanterade undervisningstiden inte är tydlig. Inspektörerna anser att det är viktigt att rektorn tydligare utvecklar former för att säkerställa att den fastställda timplanen följs.

Eleverna vid Gideå skola har ingen kännedom om de har elevens val. Rektorn framhåller dock att elevens val sker inom bland annat "Handslaget", som är ett samarbete med riksidsrottsförbundet för att främja elevers hälsa. Inspektörerna konstaterar dock att elevens val inte genomförs enligt författnings krav på breddning och fördjupning utifrån kursplanernas mål vid Gideå skola. I Trehörningsjö berättar eleverna att de inom elevens val kan välja mellan olika alternativ. Inspektörerna anser att dock formerna för elevens val måste förbättras vid Trehörningsjö skola, så att det säkerställs att elevernas olika val blir en fördjupning i ett eller flera ämnen i enlighet med kursplanernas mål.

Eleverna vid Gideå skola har inte kunnat nå målen för årskurs 5 i ämnet hem- och konsumentkunskap vilket strider mot gällande bestämmelser. I Trehörningsjö skola genomförs hem- och konsumentkunskap, men inspektörerna får motstridig information i vilken omfattning och grad hemuppgifter förekommer i undervisningen. Inspektörerna vill betona vikten av att personalen säkerställer att eleverna kan nå alla kursplanens mål i hem- och konsumentkunskap.

Vid inspektionen framkommer uppgifter på att musikundervisningen vid Gideå skola är frivillig i en del klasser. Inspektörerna vill betona att detta inte är förenligt med gällande bestämmelser.

Endast ett fåtal elever vid skolorna är berättigade till modersmålsundervisning. Inspektörerna vill dock betona att det är viktigt att skolorna har en tydlig information till elever och föräldrar om rättigheten att få modersmålsundervisning.

Datum	Ort
2007-01-31	Umeå

Håkan Sandström
Sten Svanholm